

MISIR'IN SOSYO-EKONOMİK YAPISI İÇERİSİNDE VERGİ SİSTEMİ'NİN GELİŞİMİ VE TÜRK VERGİ SİSTEMİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Muhammed SAMANCI

Öz

Mısır Cumhuriyeti'nde, son beş yılda yaşanan değişimler ekonomiyi derinden etkilemiştir. Vergi sistemi de bu değişimlerden etkilenmiş olup reform gereği duyulmuştur. Uluslararası Para Fonu'ndan kredi almak amacıyla, Mısır'da bir takım ekonomik reformlar başlatılmıştır. Vergi sistemi ile ilgili reformlar sonucunda; katma değer vergisinin uygulanmaya başlanması ile vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı artmıştır. Bununla beraber, Mısır'da petrol ve vergi gelirleri yanında Süveyş Kanalı'ndan her yıl beş milyar Dolar'a yakın gelir elde edilerek önemli bir gelir elde edilmektedir. Mısır vergi sisteminin Türk vergi sistemi ile pek çok benzer yönleri olmakla birlikte farklı uygulamalar da içermektedir. Bu çalışmada, Mısır vergi sisteminin yapısına değinilerek Türk vergi sistemi ile karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Türk Vergi Sistemine göre Mısır Vergi Sistemi'ndeki vergi gelirinin toplam gelirler içindeki payı giderek artış göstermiştir. Mısır'da uygulanan vergi sayısı daha az ve genel olarak vergi oranları daha düşüktür. Öteki taraftan Türkiye'de elde edilen vergi gelirlerinin kamu harcamalarını finanse etmesi açısından Mısır'a nazaran daha avantajlı olduğu gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mısır Vergi Sistemi, Mısır Cumhuriyeti, Türk Vergi Sistemi, Mısır'da Vergi, Katma Değer Vergisi

THE DEVELOPMENT OF THE TAX SYSTEM IN THE SOCIO-ECONOMIC STRUCTURE OF EGYPT AND COMPARISON WITH THE TURKISH TAX SYSTEM

Abstract

In the Republic of Egypt, the changes in the last five years deeply affected the economy. The tax system has also been affected by these changes and the need for reform has been needed. In order to obtain loans from the International Monetary Fund, several economic reforms have been launched in Egypt. As a result of the tax system reforms, the implementation of value added tax and the share of tax revenues in total revenues increased. In addition to other oil and tax revenues in Egypt, the revenues from the Suez Canal are important sources of income, earning about five Billion Dollars each year. Although the tax system in Egypt have a great number of similarities with Turkish tax system, it also has some different aspects of the application. In this study, the structure of the Egyptian tax system was analyzed in comparison with the Turkish tax system. It was found that, compared to the Turkish tax system, the number of taxes and tax rates

* Dr. Öğr. Üyesi, Bozok Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, muhammed.samanci@bozok.edu.tr

in the Egyptian Tax System are lower. On the other hand, tax revenues obtained in Turkey are more advantageous than those in Egypt in terms of financing public spending.

Keywords: *Egyptian Tax System, Republic of Egypt, Turkish Tax System, Tax in Egypt, Value Added Tax*

Giriş

Günümüzde vergiler devletin önemli gelir kaynaklarından biridir. Dolayısıyla birçok ülke, kamu harcamalarının karşılanmasında mevcut finansman kaynakları içerisinde vergilere daha fazla önem vermektedir. Bununla birlikte vergiler, kamu harcamaların finansman kaynağı olmasına rağmen, gelir dağılımının düzenlenmesi ve ekonomik istikrarın sağlanması gibi sosyo-ekonomik amaçların gerçekleştirilmesinde de önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Ekim 1973 savaşı sonrasında Mısır hükümeti, ekonomide köklü değişimlerin yapılmasını öngörmüştür. Ekonominin dışa açılımı ve yabancı sermayeyi ülkeye çekme amacıyla, vergi kanunlarında düzenlemeler yapılmış ve yeni yatırım projelerine 5-15 yıl vergi muafiyeti uygulanmasının yanında üretim amaçlı bazı ithalat ürünleri vergiden muaf tutulmuştur.

Mısır'da vergi kanunları dâhil birçok kanunda yapılan düzenlemelere rağmen istenilen sonuçlara ulaşılamadı. Özellikle 11 Eylül 2001 olaylarından sonra ekonomi dengeleri bozulmuş, döviz rezervleri düşmüş ve vergi reformuna ihtiyaç duyulmuştur. Vergi reformuna yönelik atılan ilk adım Haziran 2005'te gerçekleşmiş ve vergi oranlarını % 50 azaltan yeni gelir vergisi kanunuyla başlamıştır. Vergi oranlarının düşürülmesine rağmen 2008 yılında vergi gelirlerinde artış yaşanmıştır. 2011 yılından sonra devletin mali kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla 147 sayılı Resim Kanunu'nda düzenlemeler yapılmış olup, ehliyet, mobil hizmetler, pasaport ve yabancı oturma izinlerinden alınan harç miktarları arttırılmıştır. Transit taşımacılığa 300 dolar resim uygulanması, elektrik ve su ücretlerinin arttırılması durgunluk ve işsizliğe neden olmuştur. Böylece ekonomik reform paketleri uygulamaya konulmuş ve maliye politikası kapsamında satış vergisi yerine katma değer vergisi kanunu yürürlüğe girmiştir.

Mısır vergi sistemi ile Türk vergi sisteminin karşılaştırılması yapılırken, Mısır'ın siyasi yapısı, hukuk ve ekonomik sistemi de ele alınacak, daha sonra Mısır'ın vergi yapısı incelenecektir. Vergi yapısı içerisinde Mısır'ın vergi sistemi, tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu değerlendirilecektir.

1. MISIR'IN SİYASAL YAPISI VE EKONOMİK SİSTEM

Mısır Cumhuriyeti siyasi açıdan birçok değişikliğe maruz kalmıştır. Dolayısıyla ekonomik yapı ortaya koyulurken, Mısır'ın siyasi ve hukuki yapısı da ele alınacaktır.

1.1. Siyasal ve İdari Yapı

1953 yılında askeri darbe ile iktidara gelen Muhammed Necip Mısır'ın ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Mısır uzun yıllara dayanan siyasi parti geleneğine

sahiptir. Mısır Anayasasına göre; Mısır Arap Cumhuriyeti, halk kuvvetlerinin birlikteliğine dayalı sosyalist ve demokratik bir devlet olarak tanımlanmaktadır (The Constitution of Egypt, 2014: 6).

Mısır'da yasama organı, parlamento ve şura meclisinden oluşmaktadır. Yasama organı üyeleri genel seçimle halk tarafından seçilmektedir. Ancak parlamento üyeleri her beş yılda, şura meclisi ise her altı yılda bir yenilenmektedir. Parlamento 350, şura meclisi ise 150 üyeden oluşmaktadır. Mısır parlamentosu, devlet başkanını seçme yetkisi ve yasama gücünü elinde tutmaktadır (The Constitution of Egypt, 2014: 31-35).

Cumhurbaşkanı yürütme organının başıdır. Cumhurbaşkanı parlamento tarafından oy çokluğuyla seçilmektedir. Cumhurbaşkanı da 30 gün içerisinde, en fazla oy kazanan partiden Başbakan belirlemekle yükümlüdür. Başbakanın görev ve yetkileri parlamentonun hazırlayacağı bir rapor şeklinde Cumhurbaşkanıya sunulmaktadır. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanları görevlerinden alma konusunda mutlak yetkiye sahiptir. Olağanüstü durumların (savaş gibi) ilan edilmesinde, Cumhurbaşkanının parlamentodan onay alması gerekmektedir (The Constitution of Egypt, 2014: 38).

Mısır, sınırlı demokrasisi olan bir Arap Cumhuriyeti'dir. Mısır'ın politik sistemi ise, çok partili bir sistemdir. 1981 yılından beri Mısır Cumhurbaşkanı olan Hüsnü Mübarek, sokak gösterileri ve protestolar nedeniyle 11 Şubat 2011'de görevinden istifa etmiştir. 30.07.2012 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Muhammed Mursi Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Ancak 03.07.2013'te Savunma Bakanı Abdulfettah El-Sisi tekrarlanan sokak gösterileri nedeniyle yönetime el koymuş ve Mursi'yi görevinden almıştır. Mayıs 2014'te ise, yapılan genel seçimlerde Cumhurbaşkanı olarak seçilen Abdulfettah El-Sisi günümüze kadar görevini yürütmektedir.

Mısır'da 26 il bulunmaktadır. Ülkenin başkenti Kahire'dir. Kahire'nin yanı sıra İskenderiye, Port Said ve Dimyat önemli şehirler olarak yer almaktadır.

2014 Anayasasına göre, yargı sistemi ve hâkimler bağımsızdır. Hukuki sorunlar, niteliğine göre oluşturulmuş mahkemeler tarafından incelenir ve sonuçlandırılır. Mahkemeler kapsamında Anayasa Mahkemesi en üst yargı mercii olarak yer almaktadır.

1.2. Hukuki Sistem

Mısır'da hukuk sistemi; genel mahkeme, idari yargı ve yüksek anayasa mahkemesinden oluşmaktadır. Anayasaya göre, İslami kurallar hukukun temel kaynağını teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra Mısır'ın hukuki yapılanmasında, Yunan hukuku, Batı hukuku, hatta Firavunlar dönemi geleneklerinin geçerli olduğu belirtilmektedir. İslam hukuku daha çok aile içi ilişkilerde ve miras paylaşımında geçerli olmaktadır. Ticari ilişkiler ve uluslararası ilişkilerde modern hukuk kuralları geçerliliğe sahiptir. Mevcut durumda yargı sistemi oldukça yavaş işlemektedir. Özellikle mahkemelerde alınan kararlar uzun zaman almakta ve alınan kararların uygulanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Hukuki sistem, birinci derecede Şeriat hükümlerine ve bunun yanında İngiliz, Napolyon kanunlarına dayanmaktadır (Khalil & El-Bedewi, 2014: 9).

1.3. Mısır'ın Ekonomik Yapısı

Birleşmiş Milletler' in 2005 yılı verilerine göre kişi başına düşen milli gelirin 1.470 dolar olduğu Mısır, Afrika'nın en zengin ülkelerindedir. 1980 öncesinde dünyanın geri kalmış ülkeleri arasında yer alan Mısır, Enver Sedat¹ döneminde alınan ekonomik tedbirlerle % 10'luk bir kalkınma hızı göstermiş ve dünyanın en hızlı kalkınan ülkeleri arasına girmiştir.

Mısır, sulama sistemlerinin düzenlenmesinden önce tarımsal anlamda fakir ve dengesiz bir yapı göstermiştir. Ekilebilir tarım alanlarının, ülke topraklarının az bir bölümünü kapsamasına rağmen, Nil sularının kontrol altına alınması sayesinde tarım ve hayvancılık alanında önemli bir gelişme yaşanmıştır. 2016 yılında tarım ürünleri ve hayvancılıktan elde edilen gelirin gayri safi yurtiçi hasıladaki payı % 11.92'dir (Ministry of Finance, 2017: 12). Mısır'da toplam işgücünün % 31.6'sı tarım sektöründe çalışmaktadır (World Bank, 2016). Nil'in yıllık taşkınlarını ilk kez bütünüyle denetim altına alınmasını sağlayan Asvan Barajı, Mısır'da tarımsal üretimin gelişmesinde ve bir yılda alınan ürün miktarının üç katına çıkarılmasında önemli bir rol oynamıştır. 1952'den sonra kademeli olarak gerçekleştirilen toprak reformu da köklü bir değişiklik yaratarak, küçük köylü işletmelerin yaygınlaşmasına önemli bir katkı sağlamıştır.

Mısır'da tarımın önemli bir özelliği de, tarıma elverişli alanların yaklaşık dörtte üçünün ticari ürünlere ayrılmış olmasıdır. Dünyanın en büyük uzun elyaflı pamuk üreticisi olan Mısır, dünya pamuk üretiminde 21. sırada yer almakla beraber, 35 milyon hektometrelik dünya pamuk ekili arazinin 0.6 milyon hektometresi Mısırdadır (Abdulaziz, 2014: 475). Pamuk dışında bölgenin belli başlı ticari ürünleri arasında şeker kamışı, domates, karpuz, soğan, patates ve portakal yer almaktadır. Diğer yandan dünyanın ilk on büyük hurma üreticisi arasında yer alan Mısır, esas olarak iç tüketime dönük ürettiği gıda maddeleri arasında mısır, pirinç, buğday, darı ve balkabağı önemli bir yer tutar (El-Abidin, 2013: 4).

Ülkedeki işgücünün % 31.6'sı tarımda, % 23.1'i sanayide, % 45.3'ü ise hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında, «İthal İkameci» politikalar doğrultusunda başlatılan ve daha çok tarım ürünlerine dayanan sanayileşme, 1960'larda ağır sanayiye öncelik verilmesiyle daha kapsamlı ve hızlı bir sürece girmiştir. Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda petrol, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, şeker, pamuklu ve yünlü dokumacılık ile gıda işleciliği, Mısır'ın bugün önde gelen sanayi dalları içinde yerini almıştır (Öztürkler, 2012: 55).

Mısır'ın kalkınma harcamalarına bağlı olarak 1960'lardan beri yüksek düzeyde seyreden dış ticaret açığı, ihracat gelirlerindeki düşüş ve artan ithalat nedeniyle günümüzde de aynı eğilimi göstermektedir. Bu açığın finansmanında, Uluslararası Para Fonu ile petrol üreticisi Arap ülkelerinden alınan dış borçlar önemli bir yer tutmaktadır. İhracat gelirleri büyük ölçüde altın, ham petrol ve petrol ürünleri, gübre, kablo ve tel gelirlerinden oluşmaktadır. Trade Map istatistiklerine göre Mısır, 2016 yılında 58 milyar dolarlık ithalatla, dünyanın en büyük 46. İthalatçısı ve 22.5 milyar dolarlık ihracatla dünyanın en büyük 68. ihracatçısı durumundadır. 2016 yılında Türkiye % 4.3 payla Mısır'ın beşinci en büyük tedarikçisi olup, birinci sırada Çin yer almaktadır.

1 Enver Sedat (1970-1981) yılları arası Mısır'ın üçüncü Cumhurbaşkanı'yı yapmıştır.

Mısır'ın en fazla ihracat yaptığı pazarlar Bileşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İtalya, Türkiye ve İngiltere'dir. Mısır'ın en fazla ithalat yaptığı tedarikçi ülkeler Çin, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Türkiye'dir. En fazla ithalat yaptığı ürünler ise petrol yağları ve gazları, buğday, mısır, binek otomobiller ve demir-çelik ürünleridir. Mısır Arap Cumhuriyeti, dünyanın en büyük buğday ithalatçılarından birisidir (Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, 2016).

Mısır'daki sanayi kuruluşlarının başında gıda maddeleri, meşrubat ve sigara gelmektedir. İkinci sırada ise tekstil ve deri fabrikalarıyla konfeksiyon atölyeleri yer almaktadır. Mısır'da üretilen pamuğun önemli bir kısmı ülkedeki fabrikalarda işlenmektedir. Söz konusu alanlar dışında bölgede demir çelik, inşaat, elektrik donanımı, bazı mekanik aletlerle, madeni ve toprak eşya üretimi, kimya, mobilya, kâğıt, ilaç ve plastik sektörleriyle ilgili sanayi kuruluşları yer almaktadır.

Oldukça zengin tarihi eserleri, her mevsim uygun iklimi ve kıyıları ile turistlerin ilgisini çeken Mısır, dış ticaretindeki açığının bir kısmını da, turizm gelirleriyle kapatmaktadır. Bölgenin turizm gelir kaynakları arasında, Firavunlar döneminden kalan piramitler, tapınaklar, kral mezarları ve sfenkslerle, İskenderiye Feneri gibi tarihî yapılar önemli bir yer tutmaktadır. Çalışanların büyük çoğunluğunu kapsayan ülkedeki sosyal sigorta sistemi, emekli, dul ve yetim aylıkları ile iş kazası, işsizlik, annelik, iş görmezlik ve hastalık yardımı gibi hizmetleri de içine almaktadır. Mısır ile ilgili temel ekonomik göstergeler tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Mısır'ın Temel Ekonomik Göstergeleri

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Para Birimi	Mısır Pound'ı (EGP)					
Para Birimi \$ Paritesi	5.81	6	6.45	6.97	7.42	8.15
GSYİH (Milyar EGP) Cari Fiyatlarla	1371.1	1656.6	1843.8	2101.9	2479.8	2708.3
GSYİH (Milyon \$) Cari Fiyatlarla	235.990	285.762	298.531	316.448	336.675	328.491
Kişi Başına Düşen GSYİH (\$)	2966	3460	3520	3650	3761	3610
Enflasyon Oranı (%)	11	8.7	6.9	10.1	10.9	10.2
İşsizlik (%)	8.9	12.7	13.2	13.0	12.8	12.7
İhracat (Milyon \$) Sabit fiyatlarla 2005	26.993	25.072	26.988	26.119	22.058	18.705
İthalat (Milyon \$) Sabit fiyatlarla 2005	54.096	59.211	57.683	60.182	60.844	57.388
Dış Borç (Milyon \$)	34.906	34.385	43.233	46.067	48.063	55.764
Dış Borç / GSYİH	15.2	12.4	16.3	15.5	15	18.3
Nüfus (Milyon)	80.4	82.4	84.7	86.7	89	91.1
Yüzölçümü	1.009.000 km ²					

Kaynak: (SESRIC, 2016), (World Bank, 2016), (National Bank of Egypt, 2012-2016), (National Bank of Egypt, 2012-2016), (Ministry of Finance, 2017)

Enflasyon oranı 2013 yılında % 6.9 iken, 2016 dâhil ilerleyen üç yılda % 10.2 civarında seyretmiştir. Bunun nedeni ise, başta gıda fiyatları olmak üzere alkollü içecekler, sigara, giysi ve ayakkabı, konaklama, ulaşım ve mobilya fiyatlarındaki artışlardan kaynaklanmaktadır (Ministry of Finance, 2017).

Süveyş Kanalı, Mısır ekonomisinin önemli bir gelir kaynağını teşkil etmektedir. Ülkeye döviz kazandıran dört ana sektöründen (Süveyş Kanalı, petrol, turizm, yurtdışında çalışan işçilerin para transferleri) birini oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda 2011-2016 yılları arasında Kanal'dan geçen gemi sayısı, taşınan toplam yük ve ülkeye sağladığı döviz gelirlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2: Süveyş Kanalı Trafığı ve Gelirleri (Milyar\$)

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Gemi Sayısı	18.050	17.664	16.664	16.744	17.544	17.252
Yük (Milyon Ton)	897	939	912	931	992	987
Toplam Gelir	5.053	5.208	5.032	5.369	5.362	5.122

Kaynak: (National Bank of Egypt, 2012-2016), (Ministry of Finance, 2017)

2008 yılında 4.72 milyar dolar olan Süveyş Kanalı gelirleri, 2011 yılında 5.2 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artışın iki nedeni var. Birincisi; petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle gemilerin Afrika'yı dolaşmak yerine daha kısa mesafe olan Süveyş Kanalı'nı tercih etmeleri, İkincisi ise; Kuzey ülkelerinin Çin ile ticaretinin artması ve Irak - Amerika savaşı nedeniyle ABD'nin donanma gemilerinin bu güzergâhı sıklıkla kullanmasıdır.

Kanal İdaresi'ne göre dünya deniz ticaretinin % 7.5' i bu kanaldan geçmektedir. Tablo 3'tedikkat çeken husus, 2015-2016 mali yılında Süveyş Kanalı gelirlerinin düşmesidir. Bunun temel nedenleri; petrol fiyatlarındaki düşüş, uluslararası ticaretin azalması ve Çin ekonomisindeki yavaşlamadır. Tüm bunlara rağmen Süveyş Kanalı devlet için önemli bir finansman kaynağıdır.

Tablo 3:Süveyş Kanalı Gelirinin Toplam Gelirler İçindeki Payı (Milyon EGP)

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Toplam Gelirler (1)	303.622	350.322	456.788	465.241	491.488	669.756
Süveyş K. Geliri (2)	16.118	16.375	18.084	19.214	14.755	23.268
2:1 %	5.3	4.67	3.95	4.13	3	3.47

Kaynak: (Ministry of Finance, 2017)

Petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisi ise, tablo 4'te görülmektedir. İstikrarlı bir gelişme gösteren petrol gelirleri 2014 yılından itibaren % 30'luk bir düşüş göstermiştir. Bunun nedeni, Petrol fiyatlarının Haziran - Aralık 2014 döneminde % 50'den fazla düşmesidir.,

Tablo 4: Petrol İhracatından Elde Edilen Gelirler (Milyon \$)

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Toplam Petrol Gelirleri	12.136	11.225	13.023	12.356	8.892	5.674
Ham Petrol	5.662	5.211	7.303	7.715	6.158	3.558
Petrol Ürünler	6.474	6.014	5.720	4.641	2.734	2.116

Kaynak: (Ministry of Finance, 2017)

2. MİSİR'İN VERGİ YAPISI

Mısır'ın vergi yapısı çerçevesinde, öncelikle verginin tarihsel gelişimi kapsamında Firavunlar ve eski çağlarda uygulanan vergiler, daha sonra günümüzde uygulanan gelir ve tüketim üzerinden alınan vergilere değinip, vergi sisteminin değerlendirilmesine yer verilecektir.

2.1. Vergi Sisteminin Tarihsel ve Günümüzdeki Gelişimi

Mısır vergi sistemi, ülkenin tarih boyunca geçirdiği sosyal, siyasi ve iktisadi durumun bir yansımasıdır. Firavunlar döneminde İkinci Ramses tarafından ilgili arazi kaydı ve belgelerin muhafazası amacıyla kurulan idarelerin varlığından beri Mısır'ın vergi sistemi mevcuttur. Firavunlar tarafından inşa edilen bu idareler sayesinde arazi mülkiyeti ve vatandaşlardan haraç alınması amacıyla arazinin verimliliğine göre mükellefler belirlenmiştir (Ao. Academy, 2012).

Eski çağlardan beri İskenderiye, Dimyat ve Süveyş gibi askeri limanlar iç ve dış ticaretin yaygınlaşmasında kilit rol oynamıştır. Dolayısıyla gümrük vergileri ve ürünlere uygulanan diğer vergiler çok yaygındı. Ayrıca karayollarıyla gelen ürünlere resim uygulanmıştır (Hajazi, 2008: 17). 1517 yılında Mısır'ın Birinci Sultan Selim tarafından fethedilmesiyle, gümrük mevzuatı yeniden düzenlenmiştir. 1535 yılında ise, Birinci Sultan Selim Fransa ile ticaret anlaşmaları yapmıştır. Yapılan anlaşmalara göre ticaretin daha da yaygınlaşması açısından yabancılara gümrük vergileri ve diğer konularda birçok ayrıcalık tanınmıştır. Mısır Cumhuriyeti eskiden Osmanlı İmparatorluğu'na tabi olup Türkiye'deki mali sistemin esaslarına ve imtiyazlarına sahip olmuştur.

Yirminci Yüzyılın üçüncü asırlarına kadar Mısır'da iki vergi türü mevcuttu. Bunlar (Banha University, 2009: 25);

- Tarım arazileri üzerine konan gelir vergisi: Çamur Vergisi adı altında uygulanmıştır.
- Bina geliri üzerinden alınan vergi: Emlak Vergisi adı altında uygulanmıştır.

Mısır'da 11 Şubat 2011'de Hüsnü Mübarek ve 3 Ağustos 2013'te Muhammed Mursi rejimlerinin değişmesi, ülkede güvenlik durumunun kötüye gitmesi, tüm sektörlerde üretimin yavaşlamasına, işsizliğin artmasına ve milli gelirin düşmesine neden olmuştur. Vergi sistemi de bu etkilerden payını almış ve vergi gelirlerinde de düşüş yaşanmıştır (Dwaba, 2011: 23).

Muhammed Mursi'nin devrilmesiyle 2012 yılında yeni yazılan Anayasada dü-

zenlemeler yapılmıştır. Anayasa'nın 35. maddesinde kişisel gelir üzerine dilim usulü artan oranlı verginin uygulanması, halkın ve iktisatçıların tepkisine yol açmıştır.

2.2. Vergi Sisteminde Mevcut Vergiler

Çalışmanın bu kısmında Mısır'da uygulanmakta olan ve vergi gelirlerinin temelini oluşturan gelir ve tüketim üzerinden alınan vergilere değinilecektir. Bu kapsam çerçevesinde gelir vergisinin gelişimi, mükellef çeşitleri ve gelir unsurlarından bahsedilecektir. Tüketim üzerinden alınan vergilerde ise, günümüzde uygulanan KDV, gümrük vergisi ve damga vergisine yer verilecektir.

2.2.1. Gelir üzerinden alınan vergiler

Mısır vergi sisteminde gelir üzerinden alınan vergiler kapsamında gelir ve kazanç vergileri yer almaktadır (91 sayılı Mısır Gelir Vergisi Kanunu, 2005). Gelir Vergisi Kanununun gelişim süreci ise aşağıdaki gibidir (Abdulhamed, 2010: 3);

- 14 sayılı Gelir Vergisi Kanunu: Gelirin unsurları menkul ve gayrimenkul sermaye iradından oluşmaktaydı.
- 99 sayılı Gelir Vergisi Kanunu.
- 157 sayılı Gelir Vergisi Kanunu: Yatırımları teşvik etmek amacıyla şahsi gelir vergisi yanında şirketlerin vergilendirilmesine de yer verilmiştir.
- 187 sayılı Gelir Vergisi Kanunu: Gelir unsurları kapsamında menkul ve gayrimenkul sermaye iradı yanında ticari ve sınai faaliyetler ile ücretler vergiye tabi tutulmuştur.
- 91 sayılı Gelir Vergisi Kanunu: Günümüze kadar yürürlükte olan kanunun temel felsefesi; etkin bir vergi reformuyla yatırımları teşvik etmek, sosyal adaleti sağlamak ve finansman kaynaklar arttırabilmektedir.

2005 yılında yürürlüğe giren 91 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na göre gelir vergisi mükellefleri, mukim olan ve olmayan mükellefler olarak ikiye ayrılmaktadır (91 sayılı Mısır Gelir Vergisi Kanunu, 2005):

- Mukim Mükellefler

Mukim mükellefler kapsamında gerçek ve tüzel kişiler olarak ele alınacaktır.

- ✓ Gerçek Kişiler: Mısır Gelir Vergisi Kanununa göre, gerçek kişilerin mukim sayılabilmesi için şartlar;
 - Bir kişinin sürekli kalma niyetiyle Mısır'da ikamet etmesi.
 - Gelirin elde edildiği yıl içinde sürekli veya aralıklarla 183 günden fazla Mısır'da kalması.
 - Mısır hükümetine ait olup da yurtdışında resmi kurumlarda çalışması. Bu konuda Mısır büyükelçilikleri ve konsoloslukları örnek olarak gösterilebilir.
- ✓ Tüzel Kişiler: Tüzel kişilerin mukim sayılabilmesi için;
 - Bir şirketin Mısır kanunlarına göre kurulması.
 - Mısır kanunlarına göre kurulmayan şirketlerin Mısır'da ana merkezinin olması veya Mısır'da bulunan şubesinden idare edilmesi.
 - Mısır'da kurulan bir şirkette hükümetin veya bir tüzel kişinin % 50'den fazla sermayeye sahip olmasıdır.

- Mukim Olmayan Mükellefler

Yukarıda bahsedilen şartların bulunmaması durumunda mükellefler yerleşmiş sayılmazlar.

91 sayılı Mısır Gelir Vergisi Kanunu'nun 6. maddesine göre, Mısır'da mukim olan ve olmayan gerçek kişilerin Mısır sınırları içinde elde ettikleri gelirler vergiye tabi tutulacaktır. Aynı madde kapsamında vergiye tabi gelirler belirlenmiştir. Buna göre, gelirin unsurları aşağıdaki gibidir:

- Ücretler: İster yurtiçinde yapılan bir hizmet bedeli, isterse yurtdışında yapılan hizmet sonucunda yurtdışından elde edilen ücretler vergiye tabi olacaktır. Burada dikkat çeken husus mukim olan kişilerin ikinci bir işveren ücret almaları ve mukim olmayanların elde ettikleri ücretlere ek olarak % 10 oranında vergiye tabi olmalıdır.
- Ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen gelirler.
- Serbest meslek erbaplarının Mısır sınırları içinde elde ettikleri gelirler. Doktor, mühendis ve futbolcuları örnek gösterilebilir.
- Gayrimenkullerden elde edilen gelirler: Bu gelirler üç kategoriye ayrılır;
 - Zirai yerlerden elde edilen gelirler: Zirai faaliyet yapılan arazilere vergi matrahı, elde edilen gayrisafi gelirden % 20 oranını gider olarak düşürüldükten sonra ortaya çıkmaktadır.
 - Gayrimenkulün kira bedelinden % 40'ı gider olarak düşürüldükten sonra vergi matrahı saptanmaktadır.
 - Eşyalı olarak kiraya verilen gayrimenkullerde vergi matrahı, elde edilen kira bedelinden % 50'si gider olarak düşürüldükten sonra ortaya çıkmaktadır.

Mısır gelir vergisinde gerçek kişilere artan oranlı vergi tarifeleri uygulanmaktadır. 2017 yılı Haziran ayında Gelir Vergisi Kanununda yapılan düzenlemeye göre, yıllık gelirin 7.200 Pound'ı vergiden muaf tutulmuş olup, bu miktarı aşanlara vergi oranları aşağıdaki gibi uygulanmaktadır;

7.200 Pound 'tan fazla – 30.000 Pound'a kadar % 10

30.000 Pound 'tan fazla – 45.000 Pound'a kadar % 15

45.000 Pound 'tan fazla – 200.000 Pound'a kadar % 20

200.000 Pound 'tan fazlası % 22.5 oranında vergilendirilmektedir.

Tüzel kişilere uygulanan vergi ise, gelir vergisi kapsamında olup Kazanç Vergisi adı altında uygulanmaktadır. Şahıs ve sermaye şirketleri, gelir vergisinin 49. maddesine göre % 22.5 oranında vergilendirilmektedir. 49. Maddeye İstisna olarak Süveyş Kanalı, Mısır Genel Petrol Şirketi ve Merkez Bankası'nın gelirlerine % 40, Petrol ve Gaz Arama Şirketlerine ise % 40.55 oranında vergi uygulanmaktadır.

Gelir vergisi beyannamesinin, gerçek kişiler için gelirin elde edildiği yılı takip eden yılın başından itibaren 1 Nisan'a kadar vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Aynı günde tarh işlemi ve ödemesi yapılır. Tüzel kişilerde ise, yıllık beyanname gelirin elde edildiği yılı takip eden yılın başından 1 Mayıs'a kadar, özel hesap dönemi ise, mali yılın bitmesini takip eden dört ay içinde verilmesi gerekmektedir. Aynı günde vergi borcu ödenir.

2.2.2. Tüketim üzerinden alınan vergiler

Mısır vergi sisteminde tüketim üzerinden alınan vergiler kapsamında katma değer vergisi, gümrük vergisi ve damga vergisi yer almaktadır.

2.2.2.1. Katma değer vergisi

Mısır'da yapılması planlanan iktisadi reformlara kredi almak için Mısır ile Uluslararası Para Fonu arasındaki görüşmelerin sonucu olarak katma değer vergisi ilk defa 2016 yılında 67 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ile uygulamaya konulmuştur.

Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre, KDV Mısır Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmetler üzerinden alınan vergidir. Verginin gerçek yükümlüsü tüketiciler olup, dolaylı vergiler içinde yer almaktadır. Mısır'da günümüzde uygulanmakta olan katma değer vergisi dört aşamadan geçerek günümüze gelmiştir. Bunlar;

- 11 sayılı Satış Vergisi Kanunu²: Bu kanuna göre; üreticiler tarafından üretilen mallara, yurtdışından veya serbest bölgelerden ithal edilen mallara ve hizmetleri ifa edenlere satış vergisi uygulanmaya başlanmıştır.
- 17 sayılı Satış Vergisi Kanunu: Önceki kanunda bahsedilen mükelleflerin yanında toptancılarda satış vergisi mükellefiyeti kapsamına alınmıştır.
- 17 sayılı Satış Vergisi Kanunu'na değişiklikler yapılarak perakendeciler de satış vergisi mükellefiyeti kapsamına alınmıştır.
- 67 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu: Satış vergisinin yerini katma değer vergisi kanunu almıştır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 3. maddesine göre, 1 ve 2 sayılı listede³ yer alan mal ve hizmetlere katma değer vergisi oranı 2016-2017 mali yılında % 13 uygulanmış olup, 2017-2018 mali yılından itibaren % 14 olarak uygulanacaktır. İstisna olarak, otobüs ve binek araçlar hariç, üretimde veya hizmet amacıyla kullanılan makinalara vergi oranı % 5 olarak uygulanır. Vergi oranını yükseltme veya düşürme yetkisi Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. İhracat ürünleri ise, katma değer vergisinden muaf tutulmuştur (67 sayılı Katma Değer Vergisi, 2016).

2.2.2.2. Gümrük vergisi

Mısır'da gümrük vergileri 2013 yılı 184 sayılı Gümrük Vergisi Kanunu'na göre uygulanmakta olup, yurtdışından ithal edilen ürünler üzerinden alınan vergidir. Mısır'da gümrük vergileri 2016-2017 mali yılda vergi gelirleri içindeki payı % 6.7 oranındadır (Ministry of Finance, 2017). Ülkeye ithal edilen ürünlerin türü, ağırlığı ve hangi bölgeden geldiğine göre farklı vergi oranları uygulanmaktadır. Örneğin, yurtiçinde üretilen hammaddelerin ihraç edilip işlendikten sonra ithal edilmesi durumunda % 10 gümrük vergisi uygulanmaktadır. Ağır sanayi ile ilgili ürünlere ise % 20 oranında gümrük vergisi tahsil edilmektedir (184 sayılı Mısır Gümrük Vergisi Kanunu, 2013).

2 Satış vergisinden önce 1981 yılı 133 sayılı Tüketim vergisi uygulanmıştır.

3 Katma Değer Vergisi Kanunu'na göre vergiye tabi olan mal ve hizmetler 1 ve 2 sayılı listelere ayrılmıştır.

2.2.2.3. Damga vergisi

Damga vergisi, Mısır'da düzenlenen belgeler üzerinden alınan vergidir. Bu belgelerin hukuki nitelik taşıyıp taşınamaması verginin alınmasına engel teşkil etmemektedir. Düzenlenen belgelerin miktarı veya üzerinde yazılan değere göre damga vergisi tahsil edilmektedir (111 sayılı Mısır Damga Vergisi Kanunu, 1980).

3. MISIR VERGİ SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mısır Gelir Vergisi Kanunu'nun 7. maddesine göre 7.200 Mısır Pound'ı kadar gelirin vergilendirme dışında tutulmasına rağmen, Kanunun 13. maddesinde mevcut vergi muafiyetlerin yanında mükelleflere 4.000 Pound ek kişisel muafiyet uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra, kanunun 31. maddesine göre; tarımdan elde edilen gelir, kümeslerde üretim, bal üretimi ve balık avlamaktan elde edilen gelirler 10 yıl gelir vergisinden muafır.

Mısır vergi sistemindeki mevcut vergilerin toplam gelirler içindeki payı ise tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Mısır Vergi Sistemindeki Vergi Gelirlerinin Dağılımı (Milyon EGP)

Yıl	Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	Tüketim Vergileri	Dış Ticaret Üzerinden Alınan Vergiler	Diğer Vergi Gelirleri	Toplam Vergi Gelirleri (1)	Toplam Gelirler (2)	1:2 %
2010/2011	89.593	76.068	13.858	12.554	192.072	265.286	72.4
2011/2012	91.245	84.594	14.788	16.783	207.410	303.622	68.3
2012/2013	117.762	92.924	16.771	23.661	251.119	530.322	47.3
2013/2014	120.925	91.867	17.673	29.823	260.289	456.788	56.9
2014/2015	129.818	122.930	21.867	31.342	305.957	465.241	65.7
2015/2016	144.743	140.525	28.091	38.956	352.315	491.488	71.6
2016/2017	150.465	201.178	29.548	52.109	433.300	669.756	64.7

Kaynak: (Ministry of Finance, 2017)

Mısır vergi sistemindeki vergi gelirin toplam gelirler içindeki payı giderek artış göstermiştir. Bunun nedeni ise, Hüsnü Mübarek rejiminden sonra özellikle gelir vergisi ve satış vergileri⁴ kanunlarında düzenlemelerin yapılmasıdır. Burada dikkat çeken husus, vergi gelirlerinin 2016-2017 mali yılda önceki yıla göre % 23 oranında artmasıdır. Bunun temel nedeni 2016 yılından itibaren satış vergisi yerine katma değer vergisinin uygulanmasıdır.

Vergi gelirlerinin kamu harcamalarını finanse etmesi açısından ise, tablo 6'ya göre, yapılan harcamaların yaklaşık olarak yarısı vergi gelirleriyle finanse edilmektedir.

4 Günümüzde Katma Değer Vergisi olarak uygulanmaktadır.

Tablo 6: Vergi Gelirleri ve Toplam Harcamalar (Milyon EGP)

Yıl	Vergi Gelirleri (1)	Toplam Harcamalar (2)	1: 2 %
2010/2011	192.072	401.866	47.7
2011/2012	207.410	470.992	44
2012/2013	251.119	588.188	42.6
2013/2014	260.289	701.514	37.1
2014/2015	305.957	733.350	41.7
2015/2016	352.315	817.844	43
2016/2017	433.300	974.794	44.4

Kaynak: (Ministry of Finance, 2017)

Görüldüğü gibi Mısır vergi sistemindeki vergi gelirlerinin hem toplam gelirler içinde, hem GSYH'deki payı istikrarlı bir gelişme göstermiştir. Bunun nedeni ise, özellikle son 5 yıl içinde vergi kanunları ve diğer kanunlarda düzenlemelerin yapılmasıdır.

Tablo 7: Vergi Gelirlerinin GSYH'deki Payı

Yıl	Vergi Gelirlerinin GSYH'deki Payı %
2010/2011	14
2011/2012	12.4
2012/2013	13.5
2013/2014	12.2
2014/2015	12.5
2015/2016	13
2016/2017	13.3

Kaynak: (World Bank, 2016)

4. TÜRK VERGİ SİSTEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türkiye de uygulanan vergi sistemi çok vergili sistem sınıflamasına girmektedir. Türk vergi sistemini oluşturan vergiler gelir, tüketim, servet ve dış ticaret üzerinden alınan vergiler olarak dört ana gruba ayrılır.

4.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler

Kişi veya kuruluşların çeşitli işlemlerden elde ettikleri gelirleri üzerinden gelir vergisi kanununda belirlenen oranlarda alınan vergilerdir. Türkiye'de gelir üzerinden alınan vergiler, gelir vergisi ve kurumlar vergisi olarak ikiye ayırabiliriz.

4.1.1. Gelir vergisi

Bir gerçek kişinin, bir takvim yılında elde ettiği kazanç ve iratların safi toplamından alınan bir vergidir. Konusu ve matrahı; gerçek, safi yıllık gelirdir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda iki tür mükellefiyet öngörülmüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki tam mükellefiyet diğeri ise dar mükellefiyettir. Tam mükellefiyet-

te Türkiye’de yerleşmiş olanlar için yerleşme ölçütü (ikametgâh ve oturma süresi esası), resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup, adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memlekette oturan Türk vatandaşlarına uyruklu ölçütü esas alınmaktadır (Tosuner ve Arıkan, 2018: 27). Gelir vergisinde genel olarak dilim usulü artan oranlı (% 15-35) tarife uygulanmasının yanı sıra, bazı ödemeler için kesinti usulü dolayısıyla tek oranlı tarife (Tevkifat oranı G.V.K.’nın 94. maddesinde % 25) kabul edilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu’nun ikinci maddesine göre gelirin yedi çeşit kazanç ve irat olarak sıralandığı görülmektedir (Tosuner & Arıkan, 2018:37). Bunlar:

- Ticari kazançla
- Zirai kazançlar
- Ücretler
- Serbest meslek kazançları
- Menkul sermaye iradı
- Gayrimenkul sermaye iradı
- Diğer kazanç ve iratlar şeklindedir.

4.1.2. Kurumlar vergisi

Kurumlar vergisi, gelir vergisi gibi dolaysız bir vergi niteliği taşımaktadır. Çünkü yöneldiği kanuni yükümlünün ödeme gücünü vergilendirmeyi hedef alır. Ancak gelir vergisinden farklı olarak kurumlar vergisi kişisel bir vergi değil, nesnel bir randıman vergisidir. Bu özelliği ile artan oranlı değil, tek oranlı (% 20) vergi tarifesinin uygulanmasına daha elverişli bir vergi türüdür (Tosuner & Arıkan, 2018: 251). 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 1 inci maddesinde sayılan kurumlar, kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunup bulunmadığına göre tam mükellefiyet veya dar mükellefiyet esasında vergilendirilecektir. Kanuni merkezden maksat, vergiye tabi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir. İş merkezi ise iş bakımından işlemlerin bilfiil toplandığı ve yönetildiği merkezdir. Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye’de bulunanlar, tam mükellefiyet kapsamında olup, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilecektir. Dar mükellef ise, Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye’de bulunmayanlardır. Sadece Türkiye’de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilecektir (Tosuner & Arıkan, 2017: 270). Kurumlar vergisinde geliri unsurları aşağıdaki gibidir;

- Ticari kazançla
- Zirai kazançlar
- Serbest meslek kazançları
- Menkul sermaye iradı
- Gayrimenkul sermaye iradı
- Diğer kazanç ve iratlar şeklindedir.

4.2. Tüketim Üzerinden Alınan Vergiler

Tüketim üzerinden alınan vergiler üretilen, satılan ya da tüketilen mal ve hizmetler üzerine konulan vergilerdir. Geliri veya serveti elde eddiklerinde değil, harcandıkları zaman, mal ve hizmetlerin fiyatları içinde gizlenmiş olarak nitelendirilebilir. Bu tür vergiler dolaylı vergiler olarak nitelendirilebilir. Tüketim vergilerinin en bilineni katma değer vergisidir. Daha sonra bunu özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi ve damga vergisi izlemektedir.

4.3. Servet Üzerinden Alınan Vergiler

Türkiye’de uygulanmakta olan servet vergilerini üç ana kanun halinde toplamak mümkündür. Bunlar: emlak vergi kanunu, motorlu taşıtlar vergisi ve veraset ve intikal vergisi kanunudur.

4.4. Dış Ticaret Üzerinden Alınan Vergiler

Türkiye’de dış ticaret üzerinden alınan vergileri üç kategori altında toplamak mümkündür. Bunlar; gümrük vergisi, ithalde alınan katma değer vergisi ve ithalde alınan damga vergisi olarak sıralanabilir.

5. MISIR VERGİ SİSTEMİ İLE TÜRK VERGİ SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Türk vergi sistemi ile Mısır vergi sisteminin karşılaştırılmasında; iki vergi sisteminde mevcut vergiler, mukim ve mukim olmayan mükellefler, gelirin unsurları, vergi oranları ve vergi gelirlerinin önemi ele alınacaktır.

5.1. Vergi Sisteminde Mevcut Vergiler

5.1.1. Gelir üzerinden alınan vergiler açısından

Mısır’da gerçek kişilerin elde ettikleri kazanç ve iratlara gelir vergisi uygulanmaktadır. Tüzel kişilere uygulanan vergi ise, gelir vergisi kapsamında olup kazanç vergisi adı altında vergilendirilmektedir. Türk vergi sisteminde gerçek kişilerin kazanç ve iratları üzerinden gelir vergisi, tüzel kişilik kapsamındaki mükelleflere ise kurumlar vergisi uygulanmaktadır.

5.1.2. Tüketim üzerinden alınan vergiler açısından

Mısır’da tüketim vergileri katma değer, gümrük ve damga vergisi olarak toplam üç çeşit vergiden oluşmaktadır. Türk vergi sisteminde ise, tüketim vergilerinin sayısı daha fazladır. Adı geçen vergilere ilaveten banka ve sigorta muameleleri, özel iletişim, şans oyunları ve özel tüketim vergileri de yer almaktadır.

Gümrük Vergisi açısından ise, Türk ve Mısır vergi sistemlerinde ürünlerin türleri, ağırlıkları, ölçüleri kullanılarak cetveller belirlenmiş olup, farklı vergi tarifeleri uygulanmaktadır.

Damga Vergi vergisi açısından konuyu ele aldığımızda, iki vergi sisteminde de ülke sınırları içinde düzenlenen belgeler üzerinden damga vergisi ödenmesi gerekmektedir. Düzenlenen belgelerin türü ve mahiyetine göre maktu veya nisbi vergi tahsil edilir.

5.2. Mukim ve mukim olmayan mükellef açısından

Vergi mükelleflerinin mukim sayılabilmeleri açısından, Mısır vergi sisteminde mali yıl içinde sürekli veya aralıklarla 183 günden fazla Mısır'da bulunanlar mukim olarak değerlendirilir. Türk vergi sisteminde ise, bir mükellefin sürekli olarak 6 aydan fazla Türkiye'de bulunması halinde mukim sayılır ve tam mükellefiyet kapsamında vergilendirilir.

5.3. Gelirin unsurları açısından

Mısır Gelir Vergisi Kanunu'na göre, gelirin unsurları 4'e ayrılmıştır. Bunlar; ücretler, ticari ve sınai faaliyetler, serbest meslek kazançları ve gayrimenkulden elde edilen gelirlerdir. Türk Gelir Vergisi Kanunu'nda ise, gelirin unsurları 6 kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; ticari, zirai, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iradi, diğer kazanç ve iratları kapsamaktadır.

5.4. Kişisel muafiyetler açısından

Uygulamada subjektif karakterli bir yapı gösteren Türk vergi sisteminde gelir vergisinde vergilendirilecek miktarın hesaplanmasında, birtakım şahsi ve ailevi durumlar dikkate alınmaktadır. Asgari geçim indirimi uygulamasında geçerli olan sanayi kesiminde çalışanlar 16 yaşından büyükler için mükellefin kendisi için % 50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7.5 ve diğer çocuklar için % 5'dir. Mısır Vergi sisteminde ise, gelir vergisinin 7. maddesine göre, 7.200 Pounda kadar gelir vergilendirme dışında tutulmuştur. Ayrıca her mükellef için ek olarak 4.000 Pound kişisel muafiyet uygulanmaktadır.

5.5. Uygulanan tarife açısından

Mısır ve Türk Vergi Sistemleri'ndeki tarife yapılarına baktığımızda, Türk vergi sisteminde Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesinde vergi matrahına uygulanacak olan tarifeler % 15-20-27-35 olarak dört gelir diliminden oluşurken, Mısır'da ise, aynı şekilde dört gelir dilimi ve daha düşük % 10-15-20-22.5 oranları şeklinde uygulanmaktadır.

Türk Vergi Sistemi'nde ücret gelirlerindeki dilimler, ücret dışındaki gelir dilimlerinden farklılık göstermektedir. Örnek olarak ücret gelirlerinde % 27 oranına tabi olan dilim 120.000 TL iken, ücret dışında olan gelirlerde aynı orana tabi dilim 80.000 TL'dir. Aynı şekilde ücret gelirlerinde % 35 oranında vergilendirilecek dilim 120.000 TL'den fazla olanlara uygulanmaktadır, ücret dışındaki gelirlerde bu dilim 80.000 TL'den fazla olanlara uygulanmaktadır. Mısır Vergi Sisteminde ise böyle bir Ayrıma İlkesi bulunmamaktadır.

Türkiye'de 2017 yılında kurumlar vergisi oranı % 20 iken, kanunda bazı değişiklikler yapılarak kurumların 2018, 2019 ve 2020 yıllı vergilendirme dönemlerinde % 22 olarak uygulanacaktır. Mısır'da ise, şahıs ve sermaye şirketlerine % 22.5, Süveyş Kanalı, Mısır Petrol Şirketi ve Merkez Bankası'nın gelirlerine % 40, Petrol ve Gaz Arama Şirketlerine ise % 40.55 oranında vergi uygulanmaktadır.

Tüketim üzerinden alınan vergiler açısından, Türkiye'de Katma değer vergisi oranı, vergiye tabi her bir işlem için % 10'dur. Bakanlar Kurulu bu oranı, dört ka-

tına kadar artırmaya, % 1'e kadar indirmeye, bu oranlar dâhilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası ve inşaatın yapıldığı arsanın veya konutun vergi değeri ve bulunduğu yeri esas alarak konut teslimleri için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir. Türkiye'de uygulanmakta olan katma değer vergisi % 18 ve indirilmiş olarak % 1 ve % 8 oranlarında uygulanmaktadır. Mısır vergi sisteminde ise, katma değer vergisi 1 ve 2 sayılı listelerde yer alan mal ve hizmetlere 2017-2018 mali yıldan itibaren % 14, üretimde veya hizmet amacıyla kullanılan araç ve makinalara (otobüs ve binek araçlar hariç) % 5 oranında uygulanmaktadır.

5.6. Vergi gelirlerinin kamu gelirleri içindeki payı açısından

İki ülkede vergi gelirlerinin önemi açısından karşılaştırma yaptığımızda, Mısır'daki vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı Türkiye'ye göre daha düşüktür. Örneğin, Mısır'da 2016-2017 mali yılda vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı % 64.7 oranındayken, Türkiye'de ise 2016 yılında bu oran % 82.7'ye kadar ulaşmıştır. Bununla beraber Mısır'da vergi gelirlerinin kamu harcamalarını ne ölçüde karşıladığına bakıldığında 2016-2017 mali yılda % 44.4 oranındayken, Türkiye'de ise bu oran % 78.6'dır.

Sonuç

Mısır Cumhuriyeti'nin özellikle son 5 yıl içerisinde geçirdiği istikrarsızlık sürecinde iç çatışmanın artması, işsizlik ve yoksulluk seviyelerinin artması insan yaşamının tüm yönlerini olumsuz etkilemiştir. Tüm bu etkenlere rağmen Mısır zengin kaynak zeminine (Tarım, Petrol ve Turizm) sahiptir.

Bu kapsamda 11 Şubat 2011'de Hüsnü Mübarek rejiminin değişmesiyle birlikte, Muhammed Mursi Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Mısır Anayasasında birtakım değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler meyvesini vermeden 03 Ağustos 2013 tarihinde ordunun yaptığı darbe ile Muhammed Mursi görevinden alınmış ve bunun sonucunda ülkedeki tüm sektörlerde yavaşlama meydana gelmiştir.

Mısır vergi sistemi, merkezi yönetim düzeyinde bir yapılanma göstermektedir. Vergi sisteminde indirim, istisna ve muafiyetlere de önemli bir yer verilmiştir. Globalleşme eğilimleriyle birlikte dünyadaki genel eğilimler çerçevesinde ve 2011 yılında Hüsnü Mübarek rejiminin değişmesiyle reform gereği doğmuş ve birçok kanun değişikliğe uğramıştır.

2011 Şubat'tan sonra Mısır'ın geçirdiği değişimler sürecinde vergi kanunları da bundan payını almıştır. Vergi oranları düşürülmüş ve en yüksek gelir vergisi oranı % 20'ye çekilmiştir. 2016-2017 mali yıl içerisinde iktisadi reformlar kapsamında bu oran % 22.5'a yükseltilmiştir. Bunun yanı sıra geliri 7.200 Mısır Pound'a kadar olan bireylerin vergilendirme dışında tutulması, sosyal amaçlı projelerin 5 yıl vergiden muaf tutulması, vergi oranlarının daha düşük ve az sayıda olması yönünden Mısır vergi sisteminin Türk vergi sistemine nazaran mükellefe daha az vergi yükü teşkil ettiği gözlemlenmektedir.

Mısır ve Türk vergi sistemlerinin karşılaştırılmasında bir takım ortak yönler ve farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Türk vergi sisteminde katma değer vergisi uygulanırken, Mısır vergi sisteminde uzun yıllar boyunca satış vergileri uygulanmış

olup, 2016 yılında 26 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu yürürlüğe girmiştir. Farklılıklara örnek olarak, Türk vergi sistemi gelir, tüketim, dış ticaret ve servet üzerinden alınan ve verimli bir vergi tabanına sahipken, Mısır vergi sistemi ise, sadece gelir ve tüketim üzerinden alınan vergilerden oluşmaktadır. Buna göre, Türk vergi sisteminde vergi gelirleri önemli bir finansman kaynağı teşkil etmektedir. Örneğin, Türkiye'de vergi gelirleri kamu harcamalarının % 78.6'sını karşılarken, Mısır'da bu oran % 44.4 seviyesindedir.

Kaynakça

- Abdulaziz, M. (2014). Plant Cotton. *Arab Encyclopedia - Agriculture and Veterinary*, 15, 470-482. Erişim Tarihi: 30.11.2016, www.almasryalyoum.com/news/details/566822
- Abdulhamed, J. (2010). *Financial Accounting and Tax*. Erişim Tarihi: 29.07.2014, www.thanwya.com/vb/archive/index.php/t-261296.html
- Ao. Academy. (2012). Egyptian Tax Reform. Erişim Tarihi: 18.01.2014, www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=384568
- Banha University. (2009). Tax Accounting. Banha. Erişim Tarihi: 26.11.2013, [http://bu.edu.eg/olc../images/8th-16%20\(1\).pdf](http://bu.edu.eg/olc../images/8th-16%20(1).pdf)
- Central Bank of Egypt. (2017). *Annual Report*.
- Dwaba, A. M. (2011). *The Egyptian Ekonomik Reform After Rovolution of 25 January*. Egypt: Dar El-Salam Publication.
- El-Abidin, S. Z. (2013). A Summary of a Study on Egyptian Cotton. *Al Hiwar Al Mutamaden Journal* (4259), 2-8. Erişim Tarihi: 12.01.2014, www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=384568
- Hajazi, w. Y. (2008). *Tax Accounting*. Banha, Egypt: Banha University. Erişim Tarihi: 26.11.2017, www.olc.bu.edu.eg/olc/images/m7sbadrbia.pdf
- Khalil, H., & El-Bedewi, A. (2014). *Status of Tax Regulations: Egypt and Tunisia*. Beirut: Arab NGO Network For Develpment.
- Ministry of Finance. (2017). *The Financial Monthly Bulletin*. Aylık, Cairo. October 15, 2017 tarihinde alındı
- National Bank of Egypt. (2012-2016). *Egyptian Economy in Figures - Annual Report*.
- Öztürkler, H. (2012). Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri. *Ortadoğu Analiz*, 4(38), 51-57.
- SESRIC. (2016). *Annual Economic Report On The OIC Countries*. SESRIC.
- The Constitution of Egyp*. (2014).
- The World Bank. (2016). *Word Development Indicators*.
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı. (2016). *Mısır'ın Dış Ticareti*. Erişim Tarihi: 15.08.2016, www.ekonomi.gov.tr
- World Bank. (2016). *Economic Indicators, Annual Report*.
- 111 Sayılı Mısır Damga Vergisi Kanunu. (1980). Erişim Tarihi: 16.05.2018, www.incometax.gov.eg/pdf/damga.pdf
- 184 Sayılı Mısır Gümrük Vergisi Kanunu. (2013). Erişim Tarihi: 17.05.2018, www.egyptladyer.over-blog.com/2013/08/blog-post_7658.html

67 Sayılı *Mısır Katma Değer Vergisi*. (2016). Erişim Tarihi: 17.05.2018, www.mof.gov.eg/Arabic/_Layouts/MOF/ExternalPages/Laws/pdf/1808.pdf

91 Sayılı *Mısır Gelir Vergisi Kanunu*. (2005). Erişim Tarihi: 16.05.2018 www.slideshare.net/mamdohosman/91-2005-17-2015

Extended Abstract

Taxes are compulsory contributions levied by government on the public, in exchange for the services the government provides. Basic objective of tax systems is to finance public expenditures. Tax system also plays a vital role in achieving the targets such as equity, social and economic improvements in any economy. A well organized, efficient and effective tax system is an essential requirement for economic growth. Taxes determine the level and speed of economic growth in the countries. Countries with organized and stable taxation system grow rapidly than countries not having such good individualities over the period.

Egypt is an Arab Republic with limited democracy. Egypt's political system is a multi-party system. Egyptian President Hosni Mubarak who had been ruling the country since 1981 resigned from office on February 11, 2011 due to street demonstrations and protests. Mohammed Mursi was elected as the President of the Republic in the presidential election held on 7 July 2012. However, on 3 July 2013, Defense Minister Abdullaftah al-Sisi took over the administration due to repeated street demonstrations and took Mursi from office. In May 2014, Abdel Fattah El-Sisi was elected as the President in the general elections.

According to the United Nation's 2005 data, having a 1.470 \$ of per capita income, Egypt was one of the richest countries in Africa. Egypt, which was among the world's backward countries before 1980, showed a 10% pace of development with the economic measures taken during the Enver Sadat period and became one of the world's fastest developing countries.

An important feature of Egypt, is that about three quarters of the arable lands are divided into commercial products. As the world's largest long-fiber cotton producer, Egypt is ranked 21st in world cotton production, while Egypt has a share of 0.6 million hectometers in Cotton-cultivated 35 million hectometers globally. 31.6 % of the workforce in the country is in agriculture, 23.1 % in industry and 45.3 % in service sector.

Suez Canal is an important source of revenue for the Egyptian economy. It constitutes one of the four main sectors (Suez Canal, oil, tourism, money transfers of workers abroad) which earn foreign exchange to the country. 4.72 billion dollars of Suez Canal revenues in 2008 increased to 5.2 billion dollars in 2011. According to the Suez Canal Authority 7.5 % of world sea trade pass through this channel.

The Egyptian tax system is a reflection of the social, political and economic situation of the country throughout history. Since ancient times, military ports such as Alexandria, Dimyat and Suez have played a key role in the expansion of domestic and foreign trade. Therefore, customs taxes and other taxes applied to products are very common. In addition, fees are applied to the products coming from the highways.

Compared to Turkey, the shares of total income tax revenues are lower in Egypt. There are some commonalities and differences between the Egyptian and Turkish tax systems. For example, when value added tax in the Turkish tax system is compared, it can be found that Egypt has also been applying Value Added Tax since 2016. As an example of differences, the Egyptian tax system consists only of taxes on income and consumption, while the Turkish tax system has an efficient tax base on income, consumption, foreign trade and wealth. Accordingly, tax revenues in the Turkish tax system constitute an important source of financing. For example, tax revenues in Turkey meets the 78.6 % of public spending while this rate is only 44.4 % in Egypt.

The Egyptian tax system consists of income tax, value-added tax, customs tax and stamp tax. In the Turkish tax system, the number of applied taxes is higher. In addition to the taxes mentioned in the Turkish tax system, there are also corporation tax, real estate tax, inheritance and transfer tax, motor vehicle tax, bank and insurance transaction tax, luck games tax and private consumption tax.

In terms of the taxpayers' residence, those who stay in Egypt more than 183 days in a continuous or intermittent manner during the financial year in the Egyptian tax system shall be deemed to be the resident. In the Turkish tax system, a person is considered as a resident in constant presence in Turkey for more than 6 months and then taxes are applied.

According to the Egyptian Income Tax Law, the elements of income are divided into four. These are fees, commercial and industrial activities, self-employment profits and income from real estate. In the Law on Turkish Revenue Tax, the components of income consist of six categories. These are commercial, agricultural, self-employment profits, securities and real estate capital income, other income and revenues.

When we look at the tariff structures in Egypt and Turkish Tax Systems, the tariffs to be applied to the tax base in Article 103 of the Income Tax Law in the Turkish tax system are composed of four income segments as 15-20-27-35 %, while in Egypt, and lower rates, 10-15-20-22.5 %, are applied.

Value added tax which is applied in Turkey is implemented in 18% and decreased to 1% and 8% for some products. In the Egyptian tax system, value added tax, 1 and 2 numbered list of places goods and services from the fiscal year 2017-2018 is 14 % and 5 % for vehicles and machinery used for production or service purposes (excluding buses and passenger vehicles).

The Egyptian tax system is divided into income and consumption tax. Taxes on income consist of personal income tax and profit tax. On the other hand, taxes on consumption include value-added tax, customs tax and stamp tax. In comparing the Turkish tax system with the Egyptian tax system, the taxation system, the types of taxpayers, the elements of income, the tax rates and the tax incomes have been emphasized.